

Posudek práce Víta Marušáka
Možnosti poezie ve škole na příkladu básnického díla Jana Skácela

Diplomová práce Víta Marušáka patří mezi ty práce, které ráda čtu a těším se z nich. Jako celek je tato diplomová práce výborná, jasně argumentovaná, stylově silná a instruktivní. V centru pozornosti je lyrika Jana Skácela a její bytování ve škole, širěji vlastně lyrika jako taková. Práci od počátku provází teze: „Stav lyriky je určitý závažný stav, který není elitní.“ Svě kladné stanovisko bych chtěla zřetelně deklarovat již na počátku posudku, aby nevznikly pochybnosti následným textem. Jde mi především o diskusi, kterou považuji za závažnou. Téma je totiž vybráno tak, aby diplomantovi přineslo další možnosti uplatnění, není jen povinným cvičením na ukončení magisterského studia. Práce je dobře uchopená, prokazuje jasné a dobře argumentované stanovisko, diplomant zná jak prameny, tak sekundární literaturu. Čtení práce mne vedlo k neustálým komentářům a otázkám. O to více si jí vážím.

Začala bych u stručného popisu, v němž se již objeví některé otázky, následovaly by některé metodologické připomínky a na závěr tři explicitně formulované dotazy.

Diplomová práce je rozdělena na dvě základní části, teoretickou a praktickou. Teoretická část, opřená o vzájemně se doplňující práce Jonathana Cullera *Koncepty lyriky* a Miroslava *Fikční světy lyriky* Miroslava Červenky, je dobře interpretovaným základem pro následnou praktickou část. Vít Marušák dokáže obojí propojit a pochopit jako komplementární. (Důležitá je myslím část věnovaná rytmu. Rytmu je nyní věnována velká teoretická pozornost. Existuje pozoruhodný časopis *Rhuthmos* <https://rhuthmos.eu/>).

Druhou část nazývám praktickou, přesnější by bylo označit ji podobně, jak ji charakterizuje Vít Marušák, didakticko-metodickým uchopením básnického díla Jana Skácela, tak, aby mohlo funkčně obstát v edukačním procesu. Marušák využívá různých didaktických přístupů k lyrice (Lederbuchová, Hník, Kožmín, Nezkusil) a ověřuje je, konfrontuje se svým vlastním teoretickým uvažováním a propracovává různé možnosti, jak pracovat s lyrikou, která má ve škole „špatnou pověst“. Vít Marušák je v této části přesvědčivý a velmi instruktivní. Někdy je jeho výklad až trochu příliš návodem k použití. Moje jediná výhrada k celku práce je právě tato. Někdy diplomant ukazuje, co se má dělat se žáky, a neukazuje dostatečně zřetelně, jak na to přišel. To poněkud pociťuji jako nedostatek. Hlubší reflexe aplikace by mohla přinést i hlubší porozumění tomu, kde jsou ony nevědomé „klastry“, které brání vstupu lyriky do školy. Tato část chybí bohužel často též etablovaným didaktikám, a to i těm, s nimiž Vít Marušák pracuje. Největší oporu získal tak hlavně v Kožmínově dvojí interpretaci, kterou měl k ruce – jednak literárněvědné a podruhé didaktické. Má takto dva zdroje, z nichž se skládá možný „praktický“ obraz Skácela ve škole, který překonává bariéru nedůvěry. Tak vidíme hlouběji do procesů transformací, což považuji za opravdu významné. (Diplomová práce přece jen není příručkou.)

Za nejvydařenější část spatřuji část věnovanou *Smuténce*, kde je právě nejlépe vidět, jak diplomant myslí, odkud vychází, jak se transformují teoretické poznatky do praktických metod. Čtenář dobře vnímá fenomenologicko-strukturální základ Kožmínovy interpretace a také Marušákových metodických návrhů.

Rozvahy, které jsou v jádru fenomenologické, Marušáka vedou ke zvuku a rytmu v lyrice, k pozoruhodným vlastním interpretačním postupům, kdy využívá hraničních možností lyriky a kde se vlastně „převádí“ do jiných literárních druhů či dokonce do jiných druhů umění. Sympatické jsou ty pokusy, které vedou od zvuku k vizualizaci, od zvuku k pohybu a vůbec tělesným transformacím. Tak se před námi rozvíjejí některá základní Skácelova témata, za nejzajímavější považuji práci s „tichem“. Přesto zůstává Marušák v horizontu literatury, jde mu o text, zaznamenaný nějakým způsobem jazykem, a plně si osvojil postulát, který zaznívá v Nezkusilově didaktice, že učitel musí znát velmi dobře rozsáhle kontexty literatury a rozumět její podstatě. Od žáka toto očekávat není třeba. Učitel však musí být však natolik dobře teoreticky a historicky připraven, aby mohl s humorem a znalostí reagovat na mnohotvárnou recepci ve třídě a využívat těch potencialit, které školní „kolektiv“ má. Práce ve třídě se je pak mnohem spíše o takovou „pastorační“ manipulaci než estetickou výchovou. (Myslím vůbec, že by se estetická výchova jako základ výuky literatury neměla přeceňovat.)

Ráda bych se zastavila u problému s jednou metodou, kterou Vít Marušák akcentuje, a tou je dramatická výchova. Vychází z prací Evy Machkové a Radka Marušáka a nejde mu o dramatickou výchovu samou, nýbrž usiluje o využití dramatické výchovy jako dialogu s literárním textem: „Metody dramatické výchovy se stávají prostředkem komunikace s literárním textem, skrze který bychom měli dojít k literárním poznatkům o textu, k jeho možným interpretacím či významům.“ Ve výkladech Machkové a Marušáka se mi jeví, že lyriku považují za nevhodnou k dramatické práci, neboť není ani narativní ani dramatická. Diplomant se snaží překonat tento handicap. Navrhovaná cesta se mi však jeví trochu sporná. Akceptuje totiž, že je lyrika nějak problematická pro dramatickou výchovu. Možná by v tuto chvíli pomohlo, kdyby právě tento předpoklad zmizel. Lyrika pravděpodobně není problematická, jen vyžaduje jiné divadelní postupy, dramatizace se děje jinak. V českém prostředí máme velkou inspirační tradici v konceptu E. F. Buriana a jeho některých následovníků, např. Josefa Šmídy, jak tento typ dramatizace sledovat a snad i využívat.

Nakonec bych měla na diplomanta několik otázek:

1. Jak jste si vybíral dva teoretické koncepty, na nichž jste práci postavil. Bral jste v úvahu některé jiné?
2. Nepomohla by Vám ve Vašich úvahách práce Ivana Vyskočila nebo některé interpretační strategie samotných básníků, mám na mysli třeba Vladimíra Majakovského, Allana Ginsberga nebo dalších.
3. Poslední otázka je již hodně nad rámec práce a kladu ji jen proto, že bych chtěla znát názor Víta Marušáka. Jak myslíte, že by se daly pro práci s lyrikou ve škole využít nástroje Versologického projektu https://versologie.cz/v2/web_content/.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku výborně.

Libuše Heczková